

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента

Ковальової Ольги Вікторівни на дисертацію

Отришка Артема Олеговича «Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження.

Напружена ситуація в країні сприяє незаконному розповсюдженню зброї, поширенню її серед населення у різних регіонах, що призводить до збільшення рівня злочинності та вчинення тяжких злочинів, які загрожують життю і здоров'ю людей. Протягом останніх років кількість злочинів, передбачених ст. ст. 263, 263-1 КК України є стабільно високою. Відповідно до звітних даних про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх розслідування, у 2013 році до ЄРДР внесені відомості щодо 6929 злочинів за фактом незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, 2014 – 7228, 2015 – 7409, 2016 – 6307, 2017 – 8002, 2018 – 7466, 2019 – 6204, 2020 – 516, 2021 – 4067, 2022 – 4848, 2023 – 5745, 2024 – 5734. Наведені статистичні дані говорять про високі показники вчинення злочинів у сфері незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Виявлення і розслідування вказаних злочинів передбачає припинення протиправних дій та зменшення кількості нелегальної зброї у населення, а також недопущення її використання у злочинних цілях. А тому, виникає необхідність у вирішенні наукового завдання, що полягає у криміналістичному забезпеченні розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, а саме розроблення сучасних і обґрунтованих методичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності організації досудового розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій.

Враховуючи вищевикладені фактори, вивчення теми «Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими

речовинами, на сьогодні є теоретично важливим, а дослідження Отришка А.О. беззаперечно актуальним.

Науковий рівень дисертації та новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем досліджень, їх наукова обґрунтованість.

Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, що містять 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У розділі 1 «Криміналістична характеристика незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» вивчено криміналістичну характеристику незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, яка є системою даних, які характеризують протиправні дії щодо носіння, зберігання, придбання, передачі чи збуту вогнепальної зброї, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу; носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу; незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. До структури криміналістичної характеристики незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами віднесено такі елементи: особа правопорушника, спосіб вчинення злочину, сліди злочину; предмет кримінально-протиправного посягання; обстановка вчинення злочину.

У розділі 2 «Початковий етап розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» визначено, що метою початкового етапу розслідування є встановлення факту вчинення протиправних дій і закріплення слідів злочину. Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами потребує вирішення завдань щодо організації та узгодженої роботи працівників досудового розслідування з питань отримання та обміну інформацією. Невід'ємною частиною організації досудового розслідування є

його планування, зокрема визначення порядку, строків і виконавців проведення слідчих (розшукових) дій з метою забезпечення повного і швидкого розслідування, фіксації доказової інформації і встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення.

Здійснено розподіл обставин, що підлягають встановленню на загальні та спеціальні. Загальні – ті, які визначені кримінальним процесуальним законодавством та характеризують подію кримінального правопорушення і особу правопорушника, а спеціальні – притаманні певному виду кримінальних правопорушень, а саме незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

Підкреслено практичну значимість вивчення типових слідчих ситуації і версій при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

У розділі 3 «Тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» розкрито організаційні і тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події, допиту свідка і підозрюваного, обшуку та проведення судових експертиз. Наголошено на тому, що тактичні прийоми сприяють досягненню завдань і цілей, поставлених перед проведенням слідчих (розшукових) дій. Значну увагу приділено дослідженню тактико-організаційних заходів проведення обшуку при незаконному поводженні зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, а також проблемним аспектам і криміналістичним рекомендаціям щодо призначення судових експертиз.

Серед основних положень дисертації слід виокремити ті, які розв'язують конкретні наукові завдання та мають певний ступінь новизни, а саме:

вперше:

– визначено, що до предмету кримінально-протиправного посягання незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими

речовинами належить бойова вогнепальна зброя, спортивна зброя, нарізна мисливська зброя, бойові припаси, вибухові речовини, холодна зброя;

– здійснено розподіл обставин, що підлягають встановленню на загальні та спеціальні. Загальні – ті, які визначені кримінальним процесуальним законодавством та характеризують подію кримінального правопорушення і особу правопорушника, та спеціальні – притаманні певному виду кримінальних правопорушень, а саме незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. До спеціальних обставин віднесено: вид та кількість зброї, бойових припасів або вибухових речовин, їх характерні ознаки; наявність у правопорушника дозволу на право володіння та зберігання зброї; спосіб набуття зброї, бойових припасів або вибухових речовин; відомості щодо спеціального статусу особи правопорушника;

– розроблено типовий план розслідування у кримінальних провадженнях щодо незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, який передбачає проведення таких слідчих (розшукових) дій: огляд місця події; відібрання пояснень у осіб, причетних до вчинення протиправних дій, очевидців події, ймовірного потерпілого або правопорушника; призначення судових експертиз; допити свідків; обшук за місцем мешкання ймовірного правопорушника; вручення особі повідомлення про підозру; допит підозрюваного; слідчий експеримент;

– розкрито предмет допиту свідків і підозрюваних при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, до якого віднесено: 1) відомості щодо особи злочинця (ознаки, дані, характеристика, місце роботи, місце мешкання, освіта, спосіб життя, навички, звички, особливі прикмети); 2) відомості щодо механізму злочину (спосіб набуття зброї та мета, знаряддя вчинення злочину, спосіб підготовки, вчинення і приховування злочину); 3) відомості, що характеризують зброю, бойові припаси, вибухові речовини (вид, модель, калібр, особливості); 4) відомості щодо обстановки вчинення злочину (час, місце, навколишня обстановка); 5) відомості щодо потерпілого (дані, характеристика, сума

завданої шкоди в результаті вчинення злочину); б) відомості щодо свідків (очевидці злочину або особи, яким було відомо про вчинення злочину).

удосконалено:

- поняття і структуру криміналістичної характеристики незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- типові способи вчинення незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- типовий портрет злочинця за фактом незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- основні форми взаємодії між працівниками правоохоронних органів при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

дістало подальшого розвитку:

- типові слідчі ситуації і слідчі версії на початковому етапі розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- особливості проведення огляду місця події при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- тактичні прийоми при допиті підозрюваного у вчиненні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- організаційні заходи і тактичні прийоми обшуку у ході розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

Вищенаведене дає підстави зробити висновок, що сформульовані у дисертації висновки достатньо повно обґрунтовані, а надані рекомендації та пропозиції мають практичне значення та спрямовані на допомогу практичним працівникам у розслідуванні злочинів у сфері незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформовані висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та вони

можуть бути використані у: – науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення наукових проблем і розроблення криміналістичних рекомендацій щодо розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, підготовки монографічних та дисертаційних досліджень; – законотворчій діяльності – під час внесення змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства України та окремих нормативно-правових актів; – практичній діяльності правоохоронних органів України – у системі службової підготовки та в практичній діяльності органів досудового розслідування щодо питань розслідування злочинів за фактами незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами; – освітньому процесі – під час підготовки посібників і методичних рекомендацій, проведення лекцій, семінарських і практичних занять з курсантами та слухачами закладів вищої освіти з дисциплін «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Методика розслідування кримінальних правопорушень».

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертантом влучно визначено мету і завдання роботи. Метою дисертації є комплексне дослідження методики розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Для реалізації поставленої мети передбачене вирішення таких основних завдань:

- надати поняття і визначити структуру криміналістичної характеристики незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- з'ясувати типові способи вчинення незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- розкрити предмет кримінально-протиправного посягання незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;
- визначити типовий портрет злочинця за фактом незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- розробити типовий план розслідування у кримінальних провадженнях щодо незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- розглянути основні форми взаємодії між працівниками правоохоронних органів при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- систематизувати обставини, що підлягають встановленню при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- дослідити типові слідчі ситуації і слідчі версії на початковому етапі розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- з'ясувати особливості проведення огляду місця події при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- розкрити предмет допиту свідків і підозрюваних при розслідуванні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- виокремити тактичні прийоми при допиті підозрюваного у вчиненні незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

- окреслити організаційні заходи і тактичні прийоми обшуку у ході розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

З метою вирішення поставлених завдань та розв'язання вказаної мети роботи використовувались методи наукового пізнання, а саме: діалектичний метод, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. *Діалектичний метод* надав можливість дослідити основні теоретичні положення, криміналістичні рекомендації і наукові розробки щодо розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (розділ 1, 2, 3). *Логіко-семантичний* метод

використано при вивченні понятійного апарату криміналістичної методики розслідування, зокрема таких категорій як криміналістична характеристика, обставини, що підлягають встановленню, організація розслідування, слідчі ситуації, слідчі версії, тактичні прийоми (розділ 1, 2, 3). *Системно-структурний метод* застосовано при визначенні змісту криміналістичної характеристики, систематизації обставин, що підлягають встановленню, визначення предмету допиту свідків і підозрюваних (розділ 1.1., 2.2, 3.2). *Формально-логічний метод* вжито при утворенні типових слідчих ситуацій і слідчих версій на початковому етапі розслідування, а також при формуванні основних положень, рекомендацій і висновків (розділ 1, 2, 3). *Загальнонаукові методи* (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, абстрагування, аналогія) використано при вивченні кримінальних процесуальних засад проведення слідчих (розшукових) дій, призначення судових експертиз, а також наукових досліджень щодо розслідування незаконного поводження за зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (розділ 1, 2, 3). *Соціологічний метод* надав можливість здійснити і проаналізувати анкетування працівників Національної поліції. *Статистичний метод* використовувався для аналізу даних Офісу Генерального прокурора та вироків суду Єдиного державного реєстру судових рішень.

З урахуванням наведеного можна констатувати, що поставлені при написанні дисертаційного дослідження завдання у цілому розкриті, а висновки умотивовані. Зокрема, обґрунтованість наукових результатів дисертації обумовлена опрацюванням необхідної кількості літературних джерел щодо тематики наукової роботи, а також зумовлюється належним використанням методів наукового пізнання.

Повнота викладених наукових результатів в опублікованих працях здобувача.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації відображено у шести наукових публікаціях, опублікованих у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних

наук, шість – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Ознайомлення із текстом дисертації Отришка А.Ю. дає підстави зробити висновки про відсутність текстових запозичень та належне оформлення посилань на джерела, не виявлено жодних порушень академічної доброчесності.

Зауваження щодо змісту дисертації. Враховуючи загальну позитивну оцінку роботи, слід звернути увагу на дискусійні положення, які потребують додаткових роз'яснень, а також можуть стати предметом обговорення у ході публічного захисту. Зокрема, слід звернути увагу на такі зауваження:

1. Дисертантом в межах дослідження обстановки незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами не досліджено такі ознаки як час і місце вчинення злочинів вказаної категорії, зокрема не визначено типові місця зберігання зброї (підрозділ 1.4).

2. У розділі 1 вивчено поняття і зміст криміналістичної характеристики злочинів у сфері незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, проте не розкрито принципи кореляційних зв'язків між такими елементами криміналістичної характеристики як особа правопорушника, спосіб вчинення злочину, сліди злочину, предмет кримінально-протиправного посягання, обстановка вчинення злочину.

3. Не досліджено порядок, особливості та значення проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів у сфері незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин (розділ 3).

Вказані зауваження мають рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке відзначається належним рівнем наукової новизни, має науково-теоретичне і практичне значення.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Отришка Артема Олеговича «Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими

речовинами» є завершеною науковою працею, а сформульовані у ній наукові результати містять елементи наукової новизни, які мають теоретичне і практичне значення для науки криміналістики. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Отришко Артем Олегович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Рецензент –

**доктор юридичних наук, доцент,
декан факультету № 1
Донецького державного
університету внутрішніх справ**

Ольга КОВАЛЬОВА

Підпис Ковальнової Ольги Вікторівни засвідчую

**Т.в.о. начальника відділу
документування службової діяльності**

Наталя ХОЗЛУ